نهێنى ئەم ريفراندۆمە چييە؟ ... ئاسۆ كەمال

پارتى پرۆژەى ريفراندۆمى دواى ساڵێك*١١ كردەتە ئەمرى واقيع پاش ڕاكێشانى يەكێتى. سەير لەوەدايە ئەوانەى ئەم ڕيفراندۆمە ئەنجام دەدەن دەڵێن كە پابەندنابن بە ئەنجامەكەيەوە،واتە دواى ڕيفراندۆم سەربەخۆيى ڕاناگەيەنن.كەواتە نهێنى پشتى پەردەى بەرپاكردنى ئەم ڕيفراندۆمە چييە ئەگەر بۆ ڕاگەياندنى سەربەخۆيى نييە؟
سەرەتا جێگاى سەرسوڕمانە كاتێك باسى ڕيفراندۆم لە ناو گۆڕەپانى سياسى كوردستاندا گەرمە بەڵام لە ئاستى عێراق و لە لاى دەوڵەتى ئەمريكا و بەريتانيا ولە ئاستى نێودەوڵەتى و لاى نەتەوە يەكگرتوەكان و تەنانەت لە سەردانەكانى بارزانى بۆ لاى سەركردەى وڵاتانى دەرەوە هيچ باسێكى لەوەناكرێ. بەپێچەوانەوە مەسەلەيەكى چارەنوسازى وا لەهەر شوێنێكى هاوشيوەى كوردستاندا كراوە،بەنمونە تەيمورى ڕۆژهەڵات،باسورى سودان و تەنانەت سكۆتلاند ئەم باسە جيهانى بەخۆيەوە سەرقاڵكردوە.
ئاشكرايە جياوازى ئەم ڕيفراندۆمەى كوردستان لەوانەى جيهان ،ئەوەيە كە لايەنى داواكارى ڕيفراندۆم لە كوردستان داواى جيابونەوە ناكات تا پيويست بكات سەرنجى جيهانى بۆ ڕاكێشێت؟
سياسەتى ڕيفراندۆمى پارتى شاراوە و ناديارە. ڕيفراندۆم بۆ سەربەخۆيى كوردستان دەكرێ بەڵام سەربەخۆيى ئامانج و ئەنجامى ڕيفراندۆمەكە نييە، ئەى كەواتە ئەم ڕيفراندۆمە بۆچييە و لە پێناو چيدايە؟
ديارە مەبەستى پارتى و يەكێتى لە رفراندۆمێكى نافەرماە وناڕەسمى نييە و ئەگەر رفراندۆم هەر بۆ دەرخستنى ڕاى خەڵكى كوردستان بێ لەسەر سەربەخۆيى ئەوا لە ئەم كارە لە ساڵى ٢٠٠٥كراوەولەسەدا٩٨،٥ خەڵكى كوردستان دەنگى بەسەربەخۆيى داوەو ديسانەوە پيويست بەدوبارەكردنەوەى رفراندۆمێك نييە كە بڕيارى رفراندۆمەكە جێبەجێ نەكرێ.
بەڵام ئەگەر رفراندۆمێكى ڕەسمى دەكرێ ئەوا پێويستە ئەم حزبانەى كە پێشنيارى رفراندۆميان كردوە پێويستە بەرنامەى رفراندۆمەكە وچۆنيەتى جێبەجێكردنى ئەنجامەكەى وەك نەخشەڕێگا وبەرنامەيەك بخەنەڕوو ووە ماوەى ٦مانگ ديارى بكرێ لەكوردستان تاكو هەموو حزب وريكخراوێ وگروپ وكەسێك مافى ئەوەى هەبێت لەو پرۆسەيەدا بەشدارى بكا و ئازادانە بانگەشە بۆ بەرنامەى خۆى بكا.هەروەك حزبى

نیشتمانی سکۆتلەند کاتێ داوای رفراندۆمی کرد ئەو حزبە بەرنامەی خۆی بۆ سەربەخۆیی سکۆتلەند خستەڕوو کە لەباری ئابوری وسیاسی یەوە چی دەکا؟مەسەلەی دراو وپەیوەندی لەگەڵ بەریتانیاچی لێ دەکا؟پەیوەندی بە یەکەتی ئەوروپا وەچی لێ دێت؟لەسەر نەوت وزەر مەسەلەی تر چی دەکا؟وە بەکورتی نەخشەڕێگای سکۆتلەندی سەربەخۆی ئاشکراکردوبانگەشەی بۆکرد تا خەڵک بزانن لەو رفراندۆمەدا بە بڕیاری سەربەخۆیی بدەن؟یاخود باشوری سودان*٣ بڕیاری رفراندۆمی بەپێی لەپێشەوە ڕێکەوتنی لەگەڵ دەوڵەتی سودان کرد کە ئەگەر بڕیاری سەربەخۆیی دەنگی هێنا جیادەبێتەوەو هەموو چارەسەری کێشەو مەسەلەکانی ئەم ماوەی گواستنەوە وئینتقالیە بەڕێکەوتنی نوسراو ولەژێرچاودێری نەونەتەوەییدا ئەنجام دا.

رفراندۆم ئەگەر بڕیاری خەڵکە لەسەر چارەنوسی سیاسی کوردستان. پێویستە پارتی و یەکەتی ئەو بەرنامەیە نیشانی خەڵک بدەن کە چەند کات پێویستە بۆ ڕاگەیاندنی دەوڵەتی سەربەخۆ وەک بڕیاری ریفراندۆمەکە و وە بەچی ئەو ماوەیەی پێویستە و لەگەڵ کێدا ڕێکدەکەون لەسەر ئەو کاتە؟ لەگەڵحکومەتی عێراق چی دەکەن؟ کێشەی نەوت وگازی عێراق وکوردستان و کێشەی کەرکوک وناوچە دابڕاوەکان وسنور چۆن چارەسەر دەکەن ؟لەگەڵ تورکیا وئێران و نەتەوە یەکگرتوەکان چی دەکەن؟
لە نادیاری ئەم بەرنامەی سەربەخۆییەدا و شاراوەیی ئامانج لە بەرپاکردنی ئەم ڕیفراندۆمەدا ، بارزانی پار ڕایگەیاند “سەرکردایەتیی سیاسیی کوردستان لە کات و دۆخی گونجاودا ئیرادە و بڕیاری گەل جێبەجێ دەکات.”*١ بەم شێوەیە بارزانی پێمان دەڵێ کە مەبەست لەڕیفراندۆم سپاردنی کارتی سەربەخۆیی کوردستانە بەدەست “سەرکردایەتی سیاسی کوردستان(بێگومان لە ئیستادا پارتی دیموکراتی کوردستانە)”تاکو بەپێی بەرژەوەندی ئەم حزبە ببێتە مایەی یاریکردن لەسەر پەتی ئەم سیناریۆ وهاوپەیمانی ونەخشانەی لەناوچەکەدا هەن و بەم پێیە جێگاوڕێگا و ستراتیژی پارتی و بارزانی مسۆگەربکا.

مێژووی سەدەیەک لە خەباتی خەڵکی کوردستان لە دژی داگیرکەرانی ئینگلتەرە،ڕژێمی پاشایەتی،قاسم،سەلام وبەعس پێویستە ئەوەی لای خەڵک ڕۆشنکردبێتەوە کە داواکانی خەڵک بۆ ڕزگاری و سەربەخۆیی کراوەتە لیستێک لە داواکاری پلەوپۆست وپارەوڕەسمیەتدان بە دەسەڵاتی ناوچەیی و میلیشیایی ئەم “سەرکردایەتیە سیاسیەی کوردستان” لەژێر ناوی جۆراوجۆری لامەرکەزی،حوکمی زاتی و فیدرالیدا. ئێستاش لەڕێگەی ڕیفراندۆمەوە کارتی سەربەخۆیی بە هەمان ئامانج و بەهەمان مەبەست

بـەکاردەهێنرێ و هیـچ کـات بە دامەزرانـدنی دەوڵەتـی سـەربەخۆ و بەیەکجاری کۆتایی هێنانی ئەم چارەنوسە سیاسیە نایەت. ئەمە نهێنی پشتی پەردەی ڕیفراندۆمێکە کە پابەندنیە بە ڕاگەیاندنی سەربەخۆیی کوردستانەوە.

لای ئۆپۆزســێۆنی گۆڕان هەمــوو خراپەکاریەکــانی دەســەڵات بەهۆی “خواردنی سێوی پەرلەمانەوە” بوە و لێرەش هەر شینی ئەوە دەکا کە ڕیفرانــدۆم تــا پەرلەمــانەکە لەگۆڕ نەیەتەوە دەرێ حەلال نیە. کوردســتان لە چــارەکە ســەدەیەکی خودموختــاری خۆیــدا بە ڕێکەوت ناوبەناو پەرلەمانێکی بێ سەروزمانی بوە و هەمیشە بڕیار بەدەستی یەکەم “سەرکردایەتی سیاسی”بوە و هیچکام لە دۆستە دیموکراسیەکانی جیهانیش کێشەیان لە پەکەوتنی “پەرلەمانی کوردستان” نەبوە. کردنی سیاسەتی ڕیفراندۆم بە ئەمری واقیعی کوردستان نیشانی دەدا کە پرۆسەی دیموکراسی و پەرلەمانی لە کوردستان هیچ دەور و نەخشێکی لەســەر دیــاریکردنی کوردســتان نیە و پــارتی ئەو هێــزەیە لەڕێگەی ڕیفراندۆمەوە دەیەوێ یەکێتی و حزبەکانی کوردستان بخاتە بەردەم ئەمری واقعی “کارتی سەربەخۆیی”یەوە .

پارتی بەم کارتە لەلایەک کاریگەری میحوەری شیعە و ئێران بەرتەسک دەکاتەوە لە کوردستاندا و لەلایەکی ترەوە باڵا دەستی خۆی نیشانی تورکیا و ئەمریکا دەدا . لەسەروی ئەمانەشەوە ڕوخساری مەسەلەی قەیرانــی سیاســی لە کوردســتان لە پۆســتی ســەرۆکایەتی و داخســتنی پەرلەمانەوە دەگۆڕێ بۆ شەڕی چارەنوس و سەربەخۆیی . هەڵکردنی ئاڵا لە کەرکوک لەلایەن یەکێتی و بەڕێخستنی ڕیفراندۆم لەلایەن پارتیەوە ئەو گیانە ناسیونالیستیە دەکاتەوە بەبەر ئەم دەسەڵاتەیاندا کە دەنگی ناڕەزایەتی دژی گەندەڵی و هەژاری کزدەکا.
ئەم ڕاستیانەی ســەرەوە ئەو ڕاســتیە دەخەنە ڕوو کە بــانگەشەی ڕیفراندۆم بۆ سەربەخۆیی دەسەڵاتدارانی کوردستان یاریکردنێکە بە عەقڵ و مەزاجی خەڵکی کوردستان و سیاسەتێکە کە یاریکردنە لەسەر حسابی مافی بڕیاردانی خەڵکی کوردستان لەسەر چارەنوسی خۆی کە دەمێکە دەبوایە وەک خەڵکی کوردستان خۆمان رفراندۆم و سەربەخۆیمان ئەنجـام بـدایە و نەمـان هێشتـایە ئەم مـافەش وەک بـاقی ژیانمـان بکرایەتە یاری ودیاری دەسەڵات.

سەرچاوەکان
١* http://rudaw.net/sorani/kurdistan/0202201631
٢*

https://www.gov.uk/…/topic…/scottish-independence-referendum

٣*

http://www.aljazeera.net/news/arabic/ اهم-بنود-قانون-اســتفتاء-جنوب-السودان